

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΝΙΩΤΗΣ

Αχ, και να 'ξερα γράμματα!

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Ψ

ΨΥΧΟΛΟΓΟΣ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Αχ, και να 'ξερα γράμματα!**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Γιώργος Μανιώτης
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Χρυσούλα Τσιρούκη
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Χρυσούλα Μπουκουβάλα
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ελένη Σταυροπούλου
ΕΚΤΥΠΩΣΗ: Άγγελος Ελεύθερος & ΣΙΑ Ο.Ε.
ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Κωνσταντίνα Παναγιώτου & ΣΙΑ Ο.Ε.

© Γιώργος Μανιώτης, 2013
© Εικαστικό εξωφύλλου: έργο του Γιάννη Γαϊτή
από προσωπική συλλογή του συγγραφέα
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2013

Πρώτη έκδοση: Απρίλιος 2013

ISBN 978-618-01-0246-8

*Τυπώθηκε σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά
και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.*

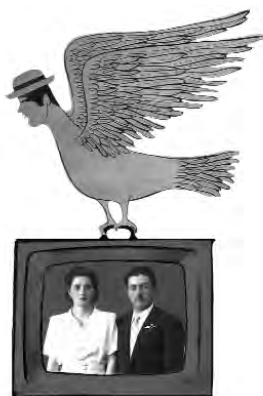
Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισιμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.
Έδρα: Τατοΐου 121
144 52 Μεταμόρφωση
Βιβλιοπωλείο: Μαυρομιχάλη 1
106 79 Αθήνα
Τηλ.: 2102804800
Telefax: 2102819550
www.psichogios.gr
e-mail: info@psichogios.gr

PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.
Head office: 121, Tatoiou Str.
144 52 Metamorfossi, Greece
Bookstore: 1, Mavromichali Str.
106 79 Athens, Greece
Tel.: 2102804800
Telefax: 2102819550
www.psichogios.gr
e-mail: info@psichogios.gr

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΝΙΩΤΗΣ

Αχ, και να 'ξερα
γράμματα!

ΨΥΧΟΓΙΟΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Στη φωτογραφία της τηλεόρασης που συνοδεύει το εικαστικό του εξωφύλλου απεικονίζονται οι γονείς του συγγραφέα σε νεαρή ηλικία, τότε που ξεκίνησαν τη ζωή τους.

Στη μνήμη του πατέρα και της μάνας μου

1

Αχ, και να ΄ξερα γράμματα, να κάτσω να τα γράψω! Αλλά, βλέπεις, εμείς δε σταθήκαμε τυχερές. Δε μας έτυχαν καλά χρόνια. Ανάποδα και δύσκολα. Εμένα με τράβηξαν από το σχολείο γιατί υπήρχαν δυο τρία αδέρφια που έπρεπε να μεγαλώσουν. Η κακομάνα μας τι να πρωτοπρολάβει; Πώς να τα φέρει βόλτα; Υπήρχε χρεία και για άλλα χέρια. Έτσι με τράβηξαν από το σχολείο και μ΄ έριξαν, μικρό κορίτσι ακόμα, στη λάτρα του σπιτιού. Εγώ να φέρω νερό από τη βρύση, εγώ να μαγειρέψω, όταν η μάνα μου έλειπε στα χωράφια, εγώ να βάλω μπουγάδα, εγώ να συγυρίσω. Μικρό κορίτσι, καλέ, ούτε καλά καλά τα δεκατρία δεν είχα κλείσει, κι έκανα τις δουλειές μεγάλης γυναίκας. Κόντεψα να σακατευτώ εκείνα τα χρόνια. Κόντεψα να σκάσω από το κακό μου, όταν έβλεπα τις άλλες κακούργες στην ηλικία μου να πηγαίνουν σχολείο και να μην το εκτιμάνε. Όλο το έσκαγαν από την τάξη και πήγαιναν στις μοδίστρες, μέσα στα τούλια και στις ψευτοκολόνιες, κι εκεί αυτές οι αχαΐρευτες τις έβαζαν να τους ξύνουν τα πόδια για να λυτρώνονται και να ξεκουράζονται.

Τέλος πάντων, δε θέλω να τα θυμάμαι γιατί ταράζομαι. Με πήραν στο λαιμό τους. Τα κορίτσια δεν είχαν στον ήλιο μοίρα. Ήταν βάρος και έκαναν τις δούλες μέσα στο σπίτι. Μόνο οι παππούδες και οι γιαγιάδες μάς μάζευαν και μας γλύκαιναν λιγάκι με κανένα καλό φαγητό, με κανένα καινούργιο ζευγάρι παπούτσια, με κανένα τσίτι που

κουτσά στραβά το είχαν ράψει και το είχαν κάνει να μοιάζει με καινούργιο φουστάνι.

Ο πατέρας μου, άλλος αχαϊρέυτος κι αυτός! Κουμάσι σωστό! Αφού έφυγε μικρό παιδί στην Αμερική, όπου και έμεινε δώδεκα χρόνια και γεύτηκε τα ακατονόμαστα, αποφάσισε να γυρίσει πίσω στο λασποχώρι και να παντρευτεί και να κάνει οικογένεια. Εκεί πέρα στην Αμερική έμαθε τη γλώσσα φαρσί, πολέμησε ένα χρόνο στην Αμερικανική Λεγεώνα, μάζεψε ένα σκασμό λεφτά, αγόρασε ωρολόγια, διαμαντένια δαχτυλίδια και καρφίτσες για τις γραβάτες, και ένα πρωί τού την έδωσε να τα μαζώσει όσα είχε κάνει τόσα χρόνια και να γυρίσει πίσω, εδώ στον καταραμένο τόπο, να αγοράσει κτήματα, να κάνει περιουσία, να παντρευτεί, να ανοίξει σπιτικό και να περάσει το υπόλοιπο της ζωής του σαν μπέης. Κούνια που τον κούναγε! Θέλω να πω, άφησε τον παράδεισο κι ήρθε να ευτυχήσει στην κόλαση... Τέτοια μυαλά κουβαλούσε, τι να πει κανείς; Μόλις πάτησε το ποδάρι του στα ιερά χώματα, ξόδεψε τα μισά του λεφτά κι αγόρασε κτήματα, ελαιώνες, αμπέλια, χωράφια κάτω στον κάμπο, έφτιαξε το σπίτι και παντρεύτηκε την κακομάνα μας. Μόλις πρόλαβαν να γεννήσουν εμένα και τον μεγάλο μου αδελφό, ξέσπασε πόλεμος και καταστροφή. Τότε έστειλε ο βασιλιάς χαρτί να πάει κι ο πατέρας μας! Αγρίεψε το μάτι του και είπε: «Δεν πάω!»

«Βρε, τι δεν πας; Θα σε πιάσουν και θα σε εκτελέσουν!» ούρλιαζε η κακομάνα μας. Τίποτα αυτός.

«Ας με πιάσουν, ας με εκτελέσουν!» της έλεγε και χτυπούσε την πόρτα πίσω του.

Και μια ωραία πρωία χάθηκε στα βουνά. Έστειλαν απο-

σπάσματα να τον κυνηγήσουν αλλά πού να τον βρούνε. Μαζί του είχε πάρει ένα σωρό λεφτά, αυτά που είχαν περισσέψει από τις οικονομίες της Αμερικής. Τον έψαξαν από δω, τον έψαξαν από κει, τίποτα! Είχε γίνει άφαντος! Όχι, όχι, δεν έγιναν έτσι τα πράγματα. Πήγε, κατατάχτηκε κι ύστερα από ένα μήνα, όταν είδε σκούρα τα πράγματα, λιποτάχτηκε και είπε να γυρίσει πίσω στον τόπο του, στην οικογένειά του δηλαδή. Από την Ανατολή πίσω στη Δύση, στην άλλη άκρη του κόσμου τούς είχαν πάει, με μια αγριοθάλασσα ανάμεσα να τους κρατάει φυλακισμένους. Αυτός όμως, όπως είπαμε και προηγουμένως, είχε λεφτά μαζί του, πλήρωσε βαρκάρηδες, πλήρωσε βοσκούς κι έφτασε πίσω στον τόπο του ξοδεύοντας στ' αλήθεια μια περιουσία. Τότε ήταν που κρύφτηκε στα βουνά και δε φανερωνόταν. Μόνο ζούσε από τη μια σπηλιά στην άλλη. Ερχόταν σε συνάφειες με τους βοσκούς στο βουνό, αγόραζε προμήθειες και μας τις έστελνε στο σπίτι, μέχρι να κοπάσει το κακό και τα πράγματα να μπουν ξανά σε τάξη.

Όπως καταλαβαίνετε, το βάρος είχε πέσει όλο στη μάνα μας, σε μένα και στον αδελφό μου. Η μάνα μου και ο αδελφός μου κοιτούσαν την περιουσία κι εγώ κοιτούσα το σπίτι και ξέκλεβα ώρες και πήγαινα στο σχολείο. Όποτε περίσσευε καιρός πήγαινα σχολείο. Αλλά τι να το κάνεις; Δεν ήταν αρκετό, πασαλείμματα. Κάτι άρπαξα, κάτι έμαθα τσάτρα πάτρα. Μόλις που πήρα μυρουδιά, αλλά δεν τολμώ να εμφανιστώ στην κοινωνία και να πω: «Ξέρω γράμματα αληθινά!» Θα με πάρουν με τις πέτρες. Εν πάση περιπτώσει, ο πόλεμος τέλειωσε κι ύστερα από κάνα δυο χρόνια έδωσαν συγχώρεση στους λιποτάκτες σαν τον πατέρα μου. Δεν τους εκτέλεσαν, τους έβαλαν ένα

πρόστιμο και τους επέτρεψαν να γυρίσουν πίσω στις οικογένειές τους για να πιάσουν δουλειά και να προκόψουν. Ο αδελφός της μάνας μου, που έμεινε στον πόλεμο και πολέμησε, άφησε τα κόκαλά του κάπου εκεί πέρα στην Ανατολή. Ύστερα έφτιαξαν ένα μνημείο πίσω από την εκκλησία με μάρμαρα και αλυσίδες και χάραξαν το όνομά του απάνω μαζί με τα άλλα θύματα. Έτσι έζησε τη μαυροζωή του, μονάχα το όνομά του χαραγμένο πάνω σε ένα παλιομάρμαρο που κανένας πια δεν του δίνει καμιά σημασία, ούτε κι αυτά τα πουλιά που το κουτσουλάνε.

Μόλις γύρισε ο πατέρας από τους πολέμους και τα κυνηγητά, όλα έγιναν πιο εύκολα και τα πράγματα μέσα στο σπίτι πήγαιναν μια χαρά. Οι κάσες κάτω στο υπόγειο γέμισαν λάδι, τα αμπάρια γέμισαν στάρι και τα βαγένια κρασί. Μας πήραν καινούργια ρούχα και παπούτσια, μας έβγαλαν φωτογραφία να έχουν να θυμούνται. Τότε έκαναν και τον μικρότερο αδελφό μου και φαινόταν ότι η ζωή είχε στρώσει μια χαρά και σαν να μας χαμογελούσε. Αλλά εμείς οι απλοί άνθρωποι πάντα λογαριάζουμε χωρίς τον ξενοδόχο και ξεχνάμε δυστυχώς αυτό που λέει και το τραγούδι, ότι δηλαδή «ολημερίς το κτίζανε, το βράδυ γκρεμιζόταν». Ο έρημος ο πατέρας μου δεν κάθισε ήσυχα στα αυγά του είχε, λέει, μια λαχτάρα για τα άλογα. Λιμπιζόταν τα άλογα. Άλλη τρέλα κι αυτή. Με όσα λεφτά είχαν περισσέψει από τη θητεία του στην Αμερική πήγε κι αγόρασε τριάντα άλογα και τα άφησε ψηλά στο βουνό να βόσκουν στα λιβάδια. Πού τον έχανε, πού τον έβρισκες, ψηλά στο βουνό παρέα με τα άλογα. Ωσπου έκανε ένα βαρύ χειμώνα και το χιόνι σκέπασε τα πάντα. Δυο μέτρα χιόνι, πού να βγεις έξω, πού να κουνηθείς και να τρέ-

Ξεις στο βουνό να σώσεις τα άλογα. Έτσι τα άλογα ήρθαν και πάγωσαν και τουμπάνιασαν. Όταν ηρέμησε ο καιρός κι έτρεξε να τα αναζητήσει, τα βρήκε όλα κρυσταλλωμένα μες στο χιόνι. Μέγας θρήνος και κοπετός μέσα στο σπίτι για την καταστροφή. Κόντεψε να σκάσει από το κακό του με τούτο το καινούργιο κακό.

Αλλά να ήταν μόνο αυτό... Πάνω εκεί που πήγαινε να γιατρευτεί και να ξεχάσει τη συμφορά, ήρθε άλλη καταστροφή και μας χτύπησε την πόρτα. Κομμάτιασαν με τσεκούρια κάποιον πάνω στο βουνό και έριξαν τα κομμάτια του σε ένα ρυάκι που έφτανε μέσα, ψηλά στο χωριό, σε μια γούρνα όπου πήγαιναν οι γυναίκες και έπλεναν τα ρούχα και τα σεντόνια τους. Τα άσπρα σεντόνια γέμισαν αίμα και οι γυναίκες λάκισαν ουρλιάζοντας. Έγινε μέγα σούσουρο και αναταραχή. Κι είχαν δεν είχαν κόλλησαν το φονικό στον πατέρα μου. Γιατί είχε, λέει, παλιά έχθρα με τον θανόντα κι είχε ορκιστεί, λέει, να πάρει εκδίκηση. Αυτή η εκδίκηση, είπαν, ήταν ο λόγος που τα εγκατέλειψε όλα στην Αμερική και γύρισε πίσω στο κακοχώρι του. Ήρθαν λοιπόν και τον συνέλαβαν και τον πήγαν δικαστήριο. Αρχισαν τα έξοδα: δικηγόροι, λαδώματα, ξενοδοχεία. Έτρεχαν τα λεφτά σαν το νερό. Η μάνα μου κόντευε να τρελαθεί κι εμείς τα παιδιά μαζί. Αφού μας ταλαιπώρησαν ένα χρόνο με τα πηγαινέλα με κάτι ψευδομάρτυρες που βρήκαν και πλήρωσαν, κατόρθωσαν και τον δίκασαν ισόβια. Μετά την καταδίκη τον έκλεισαν σε κάτι αγροτικές φυλακές και έμεινε η μάνα μας πίσω να τα φέρει βόλτα και να κουλαντρίσει την οικογένεια και την περιουσία. «Βρε, είμαι αθώος!» ούρλιαζε ο έρημος ο πατέρας μου, αλλά ποιος τον άκουγε, αυτός είχε εγκατα-

σταθεί μόνιμα πλέον πίσω από τα κάγκελα. Ευτυχώς που είχε προλάβει να αγοράσει τα κτήματα. Οι σοδειές έφταναν και παράφταναν να συντηρηθούμε και να πουλάμε κατιτίς για να αγοράζουμε τα απαραίτητα και να μην είμαστε σαν τους γύφτους.

Κάθε λίγο και λιγάκι πηγαίναμε και τον βλέπαμε στη φυλακή και του πηγαίναμε καινούργια ρούχα, κι άλλα καθαρά και σιδερωμένα, και διάφορα φαγητά που μπορούσαν να συντηρηθούν αρκετό καιρό για να μην ξεχάσει ότι ήταν και άνθρωπος. Αυτός, αγέρωχος και χαμογελαστός, έλεγε στη μάνα μου να κάνει υπομονή ώσπου να περάσει κι αυτό το κακό. Είχαν ακόμα όλη τη ζωή μπροστά τους. Αλλά πάλι λογάριαζαν χωρίς τον ξενοδόχο. Μέσα σε όλη αυτή τη στενοχώρια και τη μαυρίλα ξέσπασε καινούργιος πόλεμος. Όλους αυτούς τους νέους που είχαν μεγαλώσει αυτά τα τελευταία είκοσι χρόνια τούς μάζεψαν ένα πρωί που χτύπησαν οι καμπάνες και τους έστειλαν ψηλά στα βουνά, μέσα στα χιόνια και στους καπνούς, να πολεμήσουν τον εχθρό. Κι αυτοί οι κακορίζικοι, που δεν ήξεραν τι σημαίνει πόλεμος, το πήραν για αστείο και έφυγαν στο μέτωπο σαν να πήγαιναν σε κάποιο πανηγύρι. Πίσω είχε η αχλάδα την ουρά, πού θα πήγαινε, θα το μάθαιναν κι αυτοί κάποτε το παραμύθι του κόσμου. Τα αδέρφια μου ήταν πολύ μικρά ακόμα, δεν είχαν μεγαλώσει αρκετά, κι έτσι τα άφησαν ήσυχα, δεν τα άρπαξαν να τα ρίξουν στη φωτιά. Φυλακή και πόλεμος, μαύρα χρόνια, πώς να τα φέρεις βόλτα. Κι όμως, η μάνα μου τα κατάφερε, αποδείχτηκε παλικάρι, φρόντιζε τα κτήματα κι εμάς στο σπίτι, μας είχε πάντα χορτασμένους. Όχι πολυτέλειες και καλοπιόσματα, τα βασικά όμως δε μας έλειψαν ποτέ.

Όταν κάποτε τέλειωσε ο πόλεμος, κηρύχθηκε κατοχή. Γέμισε το χωριό με νέους ανθρώπους σακατεμένους, που μετά βίας κρατιόνταν στη ζωή. Αυτοί ήταν οι τυχεροί, γιατί έζησαν και κουτσά στραβά γύρισαν πίσω, οι περισσότεροι όμως χάθηκαν μέσα στα χιόνια και στις λάσπες σαν τα παλιάλογα του πατέρα μου. Μαυροντύθηκαν οι μάνες του κόσμου, κι όπου κι αν γύριζες άκουγες μοιρολόγια. Το πανηγύρι όπου τους είχαν ξαποστείλει δεν είχε γέλια, τραγούδια και χαρές, μόνο πένθος, μοιρολόγια και τυφλά κλάματα είχε. Η μάνα μου όμως, που ήταν ξύπνιος άνθρωπος, κατάλαβε ότι ο εχθρός σε λίγο θα έφτανε και μέσα στο χωριό. Έβαλε λοιπόν εργάτες και έσκαψε πηγάδια στην αυλή που δεν είχαν νερό και μέσα σε αυτά άρχισε να βάζει πιθάρια με λάδι και στάρι και στάμνες με κρασί. Μετά, αφού γέμισε τα πηγάδια με τρόφιμα και προμήθειες, τα σκέπασε με χοντρά ξύλα και από πάνω έριξε χώμα. Ύστερα κάθισε και περίμενε. Σε λίγο τα τανκς έφτασαν μπροστά στο καφενείο και γέμισε το χωριό ξανθούς εχθρούς που χτυπούσαν τις μπότες τους στα καλντερίμια. Οι άνθρωποι κλείστηκαν στα σπιτικά τους, παρέα με το πένθος τους και το φως από το αναμμένο τζάκι, και περίμεναν την καινούργια συμφορά. Τον έρημο τον πατέρα μου εκείνο τον καιρό τον αφήσαμε στην τύχη του. Πού συγκοινωνίες και λεφτά να πάμε να τον δούμε. Αυτός είχε κάνει μικρό παιδί ολομόναχο στην Αμερική, τώρα θα κώλωνε; Σε λίγο τα βουνά γέμισαν με ανθρώπους που έκαναν αντίσταση και δολιοφθορές στον εχθρό. Πράξεις που έριχναν λάδι στη φωτιά και έκαναν τα πράγματα πιο επικίνδυνα.

Η κακομάνα μου οσμίστηκε τα σκούρα και μέσα στα

πηγάδια που είχε ανοίξει στην πίσω αυλή, πλάι στις προμήθειες και στα ξερά αμύγδαλα, πήγε και αράδιασε όλα της τα προικιά: κουβέρτες, βελέντζες, σεντόνια, πεσκίρια, βαριά ρούχα για το χειμώνα, παπούτσια, χοντρές κάλτσες, πιατικά, σκεύη, κάποια χρυσαφικά που είχε φέρει ο πατέρας μου από την Αμερική. Έξω κράτησε μόνο τα απαραίτητα, αυτά δηλαδή που χρησιμοποιούσαμε για τα καθημερινά. Μετά τα σφράγισε με χοντρά ξύλα και χώμα και περίμενε την ώρα και τη στιγμή που θα ξεσπούσε η φρίκη. Και δεν άργησε να έρθει το κακό. Ένας γιατρός, από τους εχθρούς, πήρε τη μοτοσικλέτα του και τον ανθυπασπιστή και κίνησαν να πάνε σε ένα γειτονικό χωριό να βοηθήσουν κάποια δικιά μας που είχε δύσκολη γέννα. Στο δρόμο όμως, μέσα στις ερημιές, τους βγήκαν μπροστά κάποιοι από αυτούς που είχαν καταφύγει στο βουνό και έκαναν αντίσταση και τους μακέλεψαν, παρ' όλα τα παρακάλια του γιατρού να μην τους πειράξουν γιατί πήγαιναν για καλό σκοπό. Αυτοί τελικά δε λύγισαν και τους πετσόκοψαν. Ο γιατρός όμως έζησε για λίγο και πρόλαβε να πει στους δικούς του που τον βρήκαν πώς έγιναν τα πράγματα και, πριν αφήσει την τελευταία του πνοή, λένε ότι τους ζήτησε να πάνε και να τα κάψουνε αυτά τα τρία χωριά. Στάχτη και μπούρμπερη τους είπε να τα κάνουν. Δεν είχε καταλάβει ότι αυτοί που τους βγήκαν μπροστά και τους μακέλεψαν δεν είχαν καμιά σχέση μ' εμάς τους χωριάτες κι ότι ήταν ξένοι που είχαν βγει στα βουνά και έκαναν την αντίσταση. Άλλοι είπαν ότι είχε καταλάβει και παρακατάλαβει, αλλά αυτοί περίμεναν αιτία κι αφορμή να τα κάψουν τα χωριά, γιατί ήταν κοντά στο βουνό και προμήθευαν με τρόφιμα κι άλλα αναγκαία αυτούς

που ζούσαν σαν τους κλέφτες και έκαναν την αντίσταση. Πράγματι έτσι γινόταν. Πολύ συχνά κατέβαιναν από το βουνό μέσα στο χωριό αυτά τα παλικάρια και τους δίναμε καρβέλια το ψωμί, πιθάρια με ελιές, νταμιτζάνες με λάδι και καδόπουλα με τυρί, για να συντηρούνται και να τρώνε. Κι αυτοί σιγά σιγά πήραν θάρρος με την υποστήριξη και άρχισαν να μας φέρνουν και τα ρούχα τους να τα κάνουμε μπουγάδα και να τα σιδερώνουμε.

Ένα πρωί, που λέτε, κάτω στη «Μύτικα», πέρα στον κάμπο, φάνηκε η πομπή με τα τανκς και τα φορτηγά. Ο κόσμος αμέσως κατάλαβε τι επρόκειτο να συμβεί. Άρπαξε ό,τι πρόχειρο είχε, άφησε τα σπίτια ανοιχτά κι άρχισε να τρέχει στις πλαγιές για να κρυφτεί πάνω στα έλατα στο βουνό και να σωθεί. Τα ίδια κάναμε κι εμείς. Μόνο που εμείς πήραμε μαζί μας και μια κατσίκα για να έχουμε και λίγο γάλα. Οι εχθροί, μόλις είδαν τις πλαγιές να γεμίζουν κόσμο, άρχισαν να τις γαζώνουν με τα μυδράλια. Οι σφαίρες έσκαγαν δίπλα, πάνω στις πέτρες, πάνω στα βράχια και ευτυχώς δεν έβρισκαν στόχο. Εμείς, μόλις ακούγαμε τα «τα-τα-τα» πέρα μακριά από τον κάμπο, πέφταμε κάτω, κι έτσι οι σφαίρες περνούσαν από πάνω μας. Να μην τα πολυλογώ, με την ψυχή στο στόμα φτάσαμε ψηλά στο δάσος και ομάδες ομάδες κρυφτήκαμε κάτω από τα έλατα. Αφού ήρθαμε στα συγκαλά μας, γυρίσαμε και κοιτάξαμε πίσω κατά το χωριό. Το είδαμε να καίγεται μέσα στους καπνούς και στις φλόγες. Άλλοι άρχισαν τα κλάματα, άλλοι είχαν μείνει βουβοί και προσπαθούσαν να καταλάβουν αυτό που ζούσαν. Πολλά γερόντια που δεν μπόρεσαν να μας ακολουθήσουν στον ανήφορο ψηλά για το βουνό έμειναν πίσω και κάηκαν μέσα στα σπίτια τους μα-

ζί με τα ζώα που ήταν ακόμα δεμένα στους πασσάλους, γιατί πάνω στην τρομάρα μας κανένας δεν είχε σκεφτεί να τα ελευθερώσει.

Τζάμπα πήγαν τόσα ζωντανά, τζάμπα χάθηκαν τόσο γέροι ανήμποροι. Ποιος να τους το έλεγε ότι θα είχαν τόσο φρικτό τέλος. Άραγε οι ψυχούλες τους θα έχουν ηρεμήσει, ή από τότε θα γυρίζουν στους δρόμους σαν την άδικη κατάρρα; Το άλλο πρωί δεν είχε μείνει τίποτα μέσα στο χωριό. Μόνο ντουβάρια που κάπνιζαν χωρίς παράθυρα, χωρίς σκεπές και κεραμίδια, χωρίς μπαλκόνια, χωρίς πατώματα, χοντρά ντουβάρια που οι φλόγες των εχθρών παραλίγο να τα κάνουν ασβέστη. Ορμούσαν μέσα στα σπίτια, έριχναν στα πατώματα μια άσπρη σκόνη κι ύστερα έβγαζαν το πιστόλι και πυροβολούσαν. Έτσι ξεσπούσαν οι φλόγες και γινόταν η κόλαση. Τις μέρες που ακολούθησαν, οι εχθροί έστειλαν αποσπάσματα πάνω στο βουνό να πιάσουν αιχμαλώτους. Εμείς, κρυμμένοι μέσα στους θάμνους κάτω από τα έλατα, τους βλέπαμε να περνάνε στο ένα μέτρο μπροστά μας και πάγωνε το αίμα μας. Την κατσίκα που είχαμε σύρει κοντά μας, όταν περνούσαν τα αποσπάσματα, πιάναμε και της δέναμε το στόμα με ένα κουρέλι, μην τυχόν αρχίσει και βελάζει και μας προδώσει η άτιμη. Μόνο τα βράδια, που πήγαιναν πίσω τον ήλιο τα ξεφτέρια με τα αυτόματα, της λύναμε το στόμα και την αφήναμε να βοσκήσει.

Τέλος πάντων, όσους νέους έπιασαν εκείνες τις μέρες τούς πήγαν σε ένα γειτονικό χωριό και τους εκτέλεσαν εν ψυχρώ. Βούιξε ο κόσμος με το φονικό, και οι συγγενείς για είκοσι ολόκληρες μέρες έθαβαν τους νεκρούς τους· νέα παιδιά, αμούστακα, παλικάρια σαν τα κρύα τα νερά,

που δεν είχαν πιάσει όπλο στο χέρι τους. Άδικα πήγαν αυτά τα παιδιά, και οι άντρες που έπιασαν. Αυτοί έλεγαν ότι ήταν αντιστασιακοί, αλλά εγώ κατάλαβα ότι τους ξεπάτωσαν επίτηδες για να μην μπορέσουν να βγουν στο βουνό όταν μαυρίσει το μάτι τους. Γενοκτονία, φώναζαν αριστερά και δεξιά. Σφαγή, βάφτηκε ο τόπος με αίμα νέων ανθρώπων. Αντίποινα, το δικαιολόγησαν, πολύ σκληρά αντίποινα. Για να ερημώσει ο τόπος και ο κοσμάκης να μη σηκώσει ποτέ κεφάλι. Τις μέρες αυτές φτάσαμε στον πάτο της δυστυχίας, δεν είχε παρακάτω.

Ύστερα από ένα μήνα, τα πράγματα ηρέμησαν κάπως και αποφασίσαμε να κατεβούμε στο χωριό, μέσα στα αποκαΐδια, να αρχίσουμε πάλι από την αρχή. Όταν φτάσαμε επιτέλους στο χωριό, δεν υπήρχε τίποτα όρθιο, μόνο μαύρο χώμα και στάχτη και κάτι τυφλά ντουβάρια χωρίς σκεπή, παράθυρα και πόρτες. Ερχόταν χειμώνας, η μάνα μας τρελάθηκε. Αυτά που δεν μπόρεσαν να κάνουν οι εχθροί με τη φωτιά θα το κατόρθωνε ο χειμώνας με τα χιόνια. Για να προλάβει τα χειρότερα, άνοιξε δυο από τα πηγάδια της πίσω αυλής κι άρχισε να πουλάει λάδια, σάρι, τυριά κι άλλες προμήθειες στους εργάτες και τους ξυλουργούς. Πού να σκεφτεί να φτιάξει τον οντά, προτίμησε να συμμαζέψει ένα παράσπιτο στην άκρη του κήπου. Του έβαλε σκεπή με κεραμίδια, έκλεισε δυο παράθυρα που είχε με τζάμια, χωρίς εξώφυλλα, έφτιαξε μια πόρτα με χοντρές σανίδες κι έβαλε την οικογένεια μέσα να τη γλιτώσει από το αγιάζι και τη βροχή. Σε ένα χάλασμα που ήταν κολλητά και παραδίπλα έβαλε σκεπή με φρύγανα και καλαμιές, έχτισε τα παράθυρα και το 'κανε αποθήκη. Άνοιξε μια πόρτα στον τοίχο για να επικοινωνούν τα δυο δωμάτια, κρέμασε μια

χοντρή βελέντζα για να κρατάει το κρύο, μας μάζωξε όλους στο άλλο, το καλό δωμάτιο, άναψε το τζάκι και με τα κατσαρολικά που είχε βγάλει μέσα από το πηγάδι έφτιαξε φαγητό και μας έδωσε να χορτάσουμε. Πιατικά δεν υπήρχαν, από τη χάλκινη κατσαρόλα τρώγαμε όλοι, βουτώντας το ψωμί. Μετά έστρωσε χοντρά στρωσίδια κάτω στο χώμα και μας έβαλε να κοιμηθούμε στη σειρά. Ύστερα από μέρες τράβηξε αλεύρι και την πικανωτή από το βαθύ πηγάδι, άναψε το φούρνο με κάτι ξερόκλαδα που βρήκε κι έψησε ζεστό ψωμί.

Έτσι ζήσαμε αυτά τα χρόνια, τους χειμώνες γύρω από το τζάκι, τα καλοκαίρια έξω στην αυλή. Μας έθρεψε και μας κράτησε υγιείς η κακομάνα μας, γιατί από την ανέχεια και τις βαρυχειμωνιές έξω και γύρω μας θέριζε η φυματίωση. Σιγά σιγά πήραμε θάρρος, φτιάξαμε το κοτέτσι μας, φτιάξαμε ένα απάγκιο για τη γίδα που την κρατούσαμε μέσα στο παράσπιτο κι αρχίσαμε και πάλι να δουλεύουμε την περιουσία. Σε ένα δυο χρόνια η αποθήκη με τα φρύγανα στη σκεπή είχε γεμίσει και πάλι με προμήθειες και προϊόντα, που δεν τα πουλούσαμε, μόνο τα κρατούσαμε για μεροκάματα στους εργάτες που μας βοηθούσαν αλλά και για δική μας χρεία.

Βουίζει το κεφάλι μου όταν τα σκέφτομαι όλα αυτά, αλλά δεν μπορώ να κάνω αυτές τις σκέψεις μου λέξεις φωναχτές και να γράψω στο χαρτί γιατί δεν ξέρω γράμματα· κάτι ορنيθοσκαλίσματα πρόλαβα να αρπάξω από το σχολείο που ντρέπομαι να τα παρουσιάσω μες στην κοινωνία. Έχω μέσα στο μυαλό μου κάτι σαν καπνισμένο μελίσι, που αγριεμένο ψάχνει να βρει μια χαραμάδα να βγει έξω στον ελεύθερο αέρα, να κηρύξει τον καημό και τα βά-

σανά του, να βρει κυψέλη, να φτιάξει το μέλι του και να πορευτεί. Αλλά πέφτει η νύχτα και ξεχνιέμαι. Τα πρωινά, όταν ξυπνώ, καταπιάνομαι με τις δουλειές και ξεχνιέμαι. Σαν έρχεται όμως το βράδυ, το μελίτσι ξυπνάει και αγριεύει, και πολλές φορές μπαίνει και στα όνειρά μου.

Με τον καιρό πέρασε και η μόδα των εχθρών. Αφού έσφαξαν και έκαψαν χιλιάδες κοσμάκη, τους πήραν στο κυνήγι οι σύμμαχοι και τους μάντρωσαν και πάλι πίσω στην πατρίδα τους, νικημένους και ταπεινωμένους. Τι να την κάνεις τη μεταμέλεια και τη συγγνώμη τους όταν η αφεντιά τους είχε αιματοκυλήσει ολόκληρο τον κόσμο για να επιβάλει την κούφια αλήθεια της; Πήγαμε να ξεχάσουμε τις συμφορές αλλά η μοίρα δε μας άφησε. Είχε πολύ ακόμα. Αμέσως άρχισε άλλο πανηγύρι. Οι αντιστασιακοί που ήταν στο βουνό το γύρισαν, το πήγαν αλλού. Έγιναν επαναστάτες και άρχισαν τη διαφώτιση. Βγήκαν στο μπαλκόνι του κόσμου ζωσμένοι φισεκλίκια και έλεγαν ότι θα διορθώσουν τον κόσμο. Όλοι είμαστε ίσοι, έλεγαν, κι ότι δεν πρέπει να υπάρχουν πλούσιοι και φτωχοί, και ότι αυτοί που έχουν κάποια περιουσία πρέπει να τη μοιράσουν στον κόσμο. Γιατί πού τη βρήκαν την περιουσία, έλεγαν; Την έκαναν κλέβοντας τους φτωχούς; Πάνω κάτω αυτά που έλεγε και η Εκκλησία. Είχε χωριστεί ο κόσμος κι είχε κάνει εχθρό τον αδελφό του. Γιατί πολλοί ήταν αυτοί που έλεγαν, μέσα στις ίδιες οικογένειες, ότι αυτά δεν ήταν πράγματα σωστά. Οι περιουσίες, έλεγαν, δεν έπεσαν από τον ουρανό, με κόπους και θυσίες είχαν γίνει. Αυτό οι άλλοι του βουνού δεν μπορούσαν να το καταλάβουν, και ήθελαν πάση θυσία να επιβάλουν τη γνώμη τους.

Άρχισαν λοιπόν οι σφαγές και οι εκτελέσεις αναμεταξύ τους, και γέμισαν βόγκους και κραυγές οι πλαγιές και οι κρημνοί πάνω στο βουνό. Μέρη απόμερα τα κατατόπια μας, όλο ρέματα και απότομες χαράδρες, που μπορούσες εύκολα να κρυφτείς, και μόλις πέσει η νύχτα να κατεβαίνεις κάτω στα χωριά και να ασκείς την τρομοκρατία σου. Η κακομάνα μου κράτησε ουδέτερη στάση, όπως και ο περισσότερος κοσμάκης. Ούτε με τον ένα, ούτε με τον άλλον. Την ημέρα τα αποσπάσματα της χωροφυλακής, το βράδυ οι αντάρτες. Αν βοηθούσες τους βραδινούς επισκέπτες, το πρωί οι άλλοι επισκέπτες σου ζητούσαν το λόγο. Τρέλα και φόβος. Τι να κάνεις για να τη βγάλεις καθαρή; Βοηθούσες και τους δυο, ώσπου να περάσει η μπογιά τους και να πάνε στο διάβολο και να αρχίσει επιτέλους αυτή η πολυπόθητη ειρήνη.

Εμένα παραλίγο να με εκτελέσουν, γιατί είχα την τόλμη και το θράσος να βγω και να πω στη βρύση που πηγαίναμε να πάρουμε νερό: «Τι δουλειά έχει η κόκκινη σημαία δίπλα στη δική μας, πάνω στο μπαλκόνι του μεγάλου καφενείου;» Με κάλεσαν σε απολογία, αλλά ευτυχώς με έσωσε ένας δεύτερος ξάδελφος που τότε ήταν παράγοντας με τους αιματοβαμμένους ονειροπόλους. Με θεώρησαν απολωλός, ένα κουτοκόριτσο που δεν ήξερε πού βρισκόταν και πού πατούσε, κι έλεγε κουβέντες του αέρα για να κάνει εντύπωση. Έτσι σώθηκα και με άφησαν να γυρίσω σπίτι. Αλλά μόλις έφτασα στο σπίτι, κάλεσαν σε απολογία τη μάνα μου. Κοντέψαμε να λυγίσουμε από τον τρόμο. Αυτή όμως πέρα βρέχει, έριξε πάνω της ένα πανωφόρι της συμφοράς κι εμφανίστηκε μπροστά στο συμβούλιο με τους οπλαρχηγούς που γινόταν στην κεντρική πλατεία.

«Για πλησίασε, κυρά μου!» της είπαν, «γιατί δε συνεισφέρεις στον αγώνα;»

«Πώς δε βοηθάω...» τους είπε αυτή χωρίς να τους φοβηθεί.

«Ξέρουμε ότι τα αμπάρια σου είναι γεμάτα στάρι, οι κάσες σου γεμάτες λάδι και τα βαγένια σου γεμάτα κρασί!» της απάντησαν δήθεν αγριεμένοι αυτοί. «Το βράδυ θα στείλουμε να πάρουμε τα μισά!» τη διέταξαν.

«Κάνεις μεγάλο λάθος, αρχηγέ μου. Εγώ έχω να κοιτάξω τρία παιδιά, κι αν θες να ξέρεις, αυτά που έχουμε στην αποθήκη ίσα ίσα φτάνουν να περάσουμε το χειμώνα. Ο άντρας μου είναι στη φυλακή. Μια γυναίκα μονάχη μου και προσπαθώ να τα φέρω βόλτα. Τώρα αν εσύ και οι σύντροφοί σου θέλετε να μας ξεπατώσετε, στείλτε και πάρτε τα, αλλά αυτό νομίζω δεν είναι το σωστό. Και όσο για τη βοήθεια που λες, όταν ζυμώνουμε και ψήνουμε ψωμί, τα μισά καρβέλια πάνε σ' εσάς, άσε να μην πω και για τις μπουγάδες που βάζουμε για να φοράτε ρούχα καθαρά. Πώς δε βοηθάμε;»

Ο αρχικαπετάνιος εκτίμησε το θάρρος της και την άφησε να γυρίσει στο σπίτι, χωρίς να στείλει τα καλόπαιδα να πάρουν ό,τι μας είχε απομείνει στα βαγένια, στα αμπάρια και στις κάσες. Η μάνα μου όμως, που ήταν σκύλα και σκληρή γυναίκα, τα είχε μυριστεί τα σάπια μόλις τέλειωσε ο πόλεμος, ήξερε τι θα ακολουθούσε με τα καραφάνταλα που κυκλοφορούσαν ένα γύρο, γι' αυτό ούτε φάνέρωσε, ούτε άνοιξε τα πηγάδια στην πίσω αυλή. Τα κρατούσε γεμάτα προμήθειες και καλούδια για μια ώρα ανάγκης. Έτσι δε φοβόταν καθόλου. Και να 'στελνε ο καπετάνιος τα καλόπαιδα να της αδειάσουν την αποθήκη, αυτή

είχε τα πηγάδια της στην πίσω αυλή για να τα βγάλει πέρα μια χαρά.

Αφού δε μας πήραν τρόφιμα, έβαλαν στο μάτι τα παιδιά, τα αδέρφια μου, που στο μεταξύ είχαν γίνει παλικαράκια. Ήθελαν πάση θυσία να τα πάρουν μαζί τους στο βουνό, να τους κάνουν επαναστάτες με το στανιό. Κάθε βράδυ λοιπόν χτυπούσαν την πόρτα και έψαχναν το σπίτι. Έστελναν έναν κοκκινοτρίχη δήμιο με μάτια κατκόκκινα από τις σφαγές που είχε κάνει με δυο τρεις άλλους συντρόφους του και έκαναν το σπίτι άνω κάτω. Έψαχναν τα αμπάρια, τις κάσες με το λάδι, ανακάτευαν το λιγοστό κρασί στα βαγένια αλλά παιδιά δεν έβρισκαν. Η μάνα μου κάθε βράδυ άνοιγε τα πηγάδια στην πίσω αυλή και τα 'ριχνε μέσα και τ' άφηνε εκεί όλη νύχτα μέσα στα τρόφιμα, τα πιατικά και τα προικιά της. Και κάθε πρωί τα χαράματα πήγαινε και τραβούσε το καπάκι να βγουν στο φως της μέρας. Όταν τα βράδια ο κοκκινοτρίχης ρωτούσε τη μάνα μας: «Πού είναι τα παιδιά σου;» αυτή του έλεγε: «Με τους φίλους τους είναι και το γλεντάνε, πού θες να ξέρω εγώ πού είναι; Ολόκληροι άντρες πια... δεν μπορώ να τους κάνω ζάφτι!»

Ένα βράδυ παραλίγο να τα πιάσουν, να τα πάρουν μαζί τους και να χαθούν τα αδέρφια μου. Συνήθως έρχονταν μετά τα μεσάνυχτα, εκείνη τη νύχτα όμως που είχε φεγγάρι ξεθάρρεψαν κι ήρθαν κατά τις εννιά. Μόλις είχε νυχτώσει και τα παιδιά ήταν ακόμα μέσα στο σπίτι και έτρωγαν. Όταν τους ακούσαμε να πλησιάζουν, η μάνα μου άστραψε και βρόντησε: «Βγείτε από την πίσω πόρτα και σκαρφαλώστε στα κεραμίδια, ξαπλώστε από τη μεριά που έχει σκιά και δε φωτίζει το φεγγάρι και μείνετε εκεί ξαπλω-

μένοι σαν τους αποθαμένους!» τους είπε και, πριν προλάβουν οι άλλοι να χτυπήσουν την πόρτα, τους είχε εγκαταστήσει στη σκεπή μέσα στα σκοτάδια. Οι άλλοι με τον κοκκινοτρίχη μπήκαν σίγουροι πως θα μας πιάσουν στα πράσα· ευτυχώς που τρώγαμε όλοι μαζί μέσα από μια πήλινη λεκάνη κι όχι σε πιάτα ξεχωριστά. Έψαξαν, έψαξαν, τίποτα... Δεν τους βρήκαν, άνθρακας ο θησαυρός. Στο τέλος βαρέθηκαν και έφυγαν. Όταν ξεκουμπίστηκαν και πήγαν στον αγύριστο, τα αδέρφια μου κατέβηκαν κι ήρθαν μες στο σπίτι κίτρινοι από το φόβο τους. Τότε ήταν που πήραν τη μεγάλη απόφαση και είπαν να πάνε στην ξενιτιά και να ρίξουν μαύρη πέτρα πίσω τους. «Κοίτα, μάνα», της είπαν, «εμείς δε μένουμε στον καταραμένο τόπο. Μόλις φτιάξουν λίγο τα πράγματα, θα φύγουμε να πάμε στην ξενιτιά». Τότε είδα για πρώτη φορά τα μάτια της να γεμίζουν δάκρυα, αλλά δεν είπε τίποτα. Δεν τους έδωσε την ευχή της, άφησε το ζήτημα ανοιχτό.

Πέρασε ο καιρός, ο θάνατος περίσσεψε και η πείνα επίσης, οι εχθροί έγιναν σωρός ρημαδιό και γύρισαν άρον άρον στην πατρίδα τους να μαζέψουν τα ασυμμάζευτα. Και στους αντάρτες έβαλαν τα δυο πόδια σε ένα παπούτσι και τους στρίμωξαν για τα καλά. Τους ανάγκασαν σε υποχώρηση και τους έστειλαν σε εξορία, σε κάτι ερημονήσια. Αρχισαν δίκες για τα εγκλήματά τους· άλλους τους εκτέλεσαν, άλλους τους ξαπόστειλαν στο πυρ το εξώτερο, τους φυλάκισαν μέσα στη θάλασσα, πάνω σε κάτι ξερόβραχους, και τους πίεζαν να δηλώσουν μετάνοια για να τους ελευθερώσουν και να τους αφήσουν και πάλι να μπουν μέσα στην κοινωνία. Έβαλαν τα πράγματα σε μια καινούργια τάξη και κήρυξαν μια καινούργια ελευθερία

και μια καινούργια εποχή. Η θύελλα είχε περάσει. Όσοι έζησαν έζησαν. Ήταν θέμα τύχης τελικά.

Από τα πολλά έδωσαν και χάρη στον πατέρα μου και τον άφησαν να γυρίσει και πάλι στο σπίτι. Τότε γεννήθηκε και η μικρή μου αδελφή, που ποτέ δεν τα πήγαμε καλά, γιατί ήταν πολύ συμφεροντολόγα. Η μάνα μου ένιωσε σιγουριά και άνοιξε τα πηγάδια με τις προμήθειες και τα προικιά. Όλα ήρθαν και πάλι στο φως. Αρχίσαμε να τρώμε και πάλι σε τραπέζι, σε ξεχωριστά πιάτα, με μαχαίρια και πιρούνια. Από το λάδι και το στάρι που περίσσευε βγάλαμε αρκετά λεφτά. Τα πουλήσαμε σε λογικές τιμές, δεν εκμεταλλευτήκαμε τους ανθρώπους που είχαν ανάγκη. Με τα λεφτά που πήραμε φτιάξαμε το μεγάλο σπίτι, που όλα αυτά τα χρόνια έχασκε σακατεμένο από τη φωτιά. Του βάλουμε ξύλινα παράθυρα, του βάλουμε σκεπή με κεραμίδια, του βάλουμε πατώματα και το χωρίσαμε από το υπόγειο. Αγοράσαμε κρεβάτια με σουμιέδες, καρέκλες και τραπέζια και φύγαμε από το χαμηλό παράσπιτο και πήγαμε να ζήσουμε στον οντά. Μπροστά από την πόρτα του φτιάξαμε ένα μεγάλο μπαλκόνι και μια τσιμεντένια σκάλα, σκεπάσαμε το μπαλκόνι με μια κληματαριά κι όλοι μαζί καθίσαμε ένα γύρο κοιτώντας πέρα τον κάμπο, περιμένοντας την ευτυχία. Όλα είχαν μπει σε τάξη, υγεία να υπήρχε και η ζωή θα συνεχιζόταν μια χαρά.

Ένα απόγευμα που εγώ και η μάνα μου καθόμασταν στο μπαλκόνι και πίναμε τον καφέ, ενώ οι άντρες ήταν στα καφενεία, η μάνα μου άρχισε να μου μιλά για πρώτη φορά στη ζωή της. «Άκουσε, κόρη μου», μου είπε, «κατάλαβες τι έγινε όλα αυτά τα χρόνια; Όλες οι δυστυχίες του κόσμου ήρθαν και ξέσπασαν πάνω στο κεφάλι μας. Και

όμως, ζήσαμε και σταθήκαμε και πάλι στα πόδια μας. Αυτό έγινε γιατί δε φύγαμε ποτέ από δω, ποτέ δε σηκώσαμε τα πόδια μας από το χώμα. Το χώμα και η γη μάς έσωσαν. Όλα τα άλλα είναι λόγια του αέρα. Αν ζούσαμε στις πόλεις, τώρα θα είχαμε αποθάνει από την πείνα. Τα χωράφια και η γη μάς έσωσαν. Οι ελιές και τα αμπέλια μάς έκαναν δυνατούς. Μας έδωσαν κουράγιο και τροφή. Γι' αυτό δεν μπόρεσαν να μας πειράξουν όλοι αυτοί που έκαναν τον καμπόσο. Εγώ, ύστερα από όλα αυτά τα βάσανα, πήρα όρκο κι είπα: "Όσο ζω και υπάρχω ποτέ δε θα φύγω από δω". Δε θα ζητήσω τίποτε άλλο. Κλείνω τα μάτια και τα αυτιά μου και μένω με όσα έχω. Δε θέλω παραπάνω!» Και τον έκανε πράξη τον όρκο· όσο έζησε ποτέ δεν έφυγε από το χωριό. Έμεινε πίσω κι έγινε πέτρα από την υπομονή. Έβγαλε ρίζες κι έγινε πετρωμένο δέντρο που τα φύλλα του έσταζαν δάκρυα σαν τη μεγάλη μουριά που ρίχνει σκιά στην αυλή μας.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΝΙΩΤΗΣ

Αχ, και να 'ξερα γράμματα!

Αν ήξερα γράμματα και μπορούσα να τα γράφω και να τα λέω, θα έβαζα το μυαλό μου να δουλέψει και θα έβρισκα τη λύση. Θα έβρισκα γιατί γίνονται όλα αυτά. Από πού ξεκίνησε και πού θα φτάσει αυτό το μαρτύριο που μας φαίνεται σαν μια καλή ευκαιρία. Μια ευκαιρία που κάθε μέρα τρώει τις σάρκες μας σαν λυσσασμένο σκυλί. Πρώτη φορά μάς έβαλαν στο κέντρο και μας είπαν ότι αξίζουμε κάτι, πρώτη φορά μάς έκαναν πρώτο θέμα και μας έπεισαν να προσπαθήσουμε να πετύχουμε. Κι εμείς τα χάσαμε όλα αυτά. Και να 'μαστε τώρα στη μέση της ερημιάς, να προσπαθούμε εσείς μονάχοι μας και απελπισμένοι. Καλύτερα που δεν ξέρω γράμματα, καλύτερα που δεν μπορώ να τα κάνω λέξεις όλα αυτά και να τα βροντοφωνάξω στον κόσμο. Θα τα χαλούσα όλα και θα έφερνα το τέλος πιο κοντά.

Τα κουκουλώνω με σιωπή και απραξία και αφήνω τη ζωή να μας σύρει και να μας ρίξει όπου θέλει.

Με φόντο τη σύγχρονη Ελλάδα, μια γυναίκα παλεύει με ανήμερα θεριά για να επιβιώσει. Δεν ξέρει γράμματα κι αυτός είναι ο καημός της. Διαθέτει, όμως, το απαραίτητο τσαγανό ώστε να καταγγέλλει τον υλιστή Νεοέλληνα, και απέραντη αγάπη ώστε να στέκει οπλισμένος φρουρός δίπλα στον άντρα και το γιο της, και να τους θυμίζει ότι δικαιούνται και οφείλουν να απαιτήσουν το μερτικό τους από τη ζωή.

ISBN 978-618-01-0246-8

9 786180 102468

ΚΩΔ. ΜΗΧ. ΣΗΜ: 13020

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.
 ΤΑΤΟΙΟΥ 121 & ΣΠΥΡΟΥ ΜΕΡΚΟΥΡΗ 1
 144 52 ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ ΑΤΤΙΚΗΣ
 ΤΗΛ.: 210 28 04 800 • FAX: 210 28 19 550
 www.psichogios.gr • e-mail: info@psichogios.gr

